

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ČENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
--- PARA PO RETKU. ---

Pretpлата: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

Šibenik 23. Maja.

Velike Evropske države ušle su u Skadar i uzele upravu grada u svoje ruke. Podijelile su grad u više djelova te svaka država ima vlast i upravu u svom dijelu.

Izgledalo bi po tome sve složno i zadovoljno. Nu nije. Austrija se preko svojih novina već tuži, da je nju zapanuo najgori dio. U njemu da nema pitke vode da je okužen ospicama, da je na neugodnu mjestu a pogibeljnu, jer da će tu morati doći do sukoba sa Miriditima, koji hoće da provale u grad oružani. Još se bečke novine tuže na druga zastupljenja austrijske vojske sa strane vrhovne uprave. Napokon, da i dijeljenje hrane što ju Austrija poslala ide na čast i slavu Italije, kao da je to od Italije došlo. Austrija poslala silu božju makaruna da nasiti Skadrane, a lukavi talijanski kuhari makarune kuhaju i narodu dijele. Kad se narod najede tad klice Italiji, a za Austriju i ne zna. To je zbilja jaračka sudbina.

Neg za to možemo zabilježiti jedan uspjeh austrijske vojske. Okupirala je jedan otok na hladnom Dalmavu. Ime mu je Ada Kaleb, a ima 500 stanovnika. Govore srpskim jezikom, ergo, element malo pouzdan.

Još se ne čuje, da su potpisani preliminari mira u Londonu među Balkancima i Turcima. Balkanci neće da potpisuju na čoravo već traže izmjene, a to zabrinjuje evropsku diplomaciju. Regbi, pače, kad se mislilo da je pitanjem Skadra riješeno sve, da se još mnogo toga i težega riješiti ima. Prva je briga južna granica Albanije; tu kao da je napeta borba među Italijom i Francuskom.

Druga je briga statut za Albaniju, a treća, čija će joj fabrika liferovati budućeg kralja. I tu je jaka borba. Rusija je, vele, za suverenitet Turske, a i mi smo, brate, za Turčina. Mi smo se iskustvom uvjerali, e je bolji Turčin neg li evropejac... Turčin ti ostavi košulju,

evropejac ni košulje. Čućete do koju godinu Tripolitance.

Ni u samoj Albaniji nije sve mirno. Stanje je kan-da gore neg li za rata. Nema sigurnosti života ni imetka. Narod se podijelio na barjake i stranke pak se tare u slavu onoga, ko više da. Nas zanima čitati u bečkim novinama potvrdu, da ima jaki dio naroda, te simpatizuje sa Srbima, blagosivljući njihovu dobru upravu. To nam nije žao čuti.

Medju Bugarskom i Rumunjskom spor je uredjen. Rumunjska dobiva Siliistriju i okoliš. Medju Bugarskom, Srbijom i Grčkom riješice se takodjer spor na mirne. To bi bilo dično i korisno.

Parlament je bečki otvoren. Ministar Štirik iznio je u govoru stanje stvari politike nutarnje i vanjske. Parlament nije zadovoljan. Bilo je buke. Medju ostalim reče, da će balkanski narodi pravedno ocijeniti prijateljsko držanje Austrije prama njima u ovom istoričnom času njihova života.

Hoće li i koliko će ozbiljno uzeti ove riječi balkanski narodi, bog bi ga znao, nu, da pravo rečemo, u nas se mnogome pri čitanju nadušilo smijati. Nehote — spontano.

O prilikama u Dalmaciju.

Govor zastupnika Biankinia u parlamentu 15. svibnja.

Zastup. Biankini potuzio se je na nesnošljive odnose u Dalmaciji usljed mobilizacije. Nijedna zemlja ne trpi od vojničkih odredaba koliko Dalmacija. Sve je što valja za rad pod puškom. Nekidan digoše i privatne konje, mazge i kola. Još na 11 veljače o. g. zastupnici iz Dalmacije obratiše se naročitim upitom na ministarstvo, da odpusti rezerviste gladijućim obiteljima. Uzalud! Ne odpuštise ni sveučilištarce, ni pučke učitelje. Dokazuje nezakonitost toga postupka i šteto za obitelji i za pučku prosvjetu. Vojničke odredbe porazno djeluju na cio društveni život. Ciela zemlja trpi i politički pod pritiskom militarizma. Dokazuje primjerima, kako se Dalmacija nalazi pod pritajanom vojničkom diktaturom, koja je gora od iznimnog stanja u Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni i Hercegovini. „To je preveć turski i za južnoslavenske Macedonce: Hrvate i Srbe!“ Nadalje govornik iznosi razne čine, kojim dokazuje, da se sve vlasti u Dalmaciji više ili manje nalaze pod pritiskom vojničke diktature. Vojnici ne shvaćaju intimna naravna čuvstva naroda. Ne razume da se ta čuvstva ne dadu dresirati kao udovi rekruta. S toga im je sve sumnjivo, te i najnaryniji izljev bratskog čuvstva prama Balkancima smatraju veleizdajom. Po tom nije se čuditi što je na stotine vojnika i slobodnih gradjana u Dalmaciji osudjeno, što po vojničkim sudovima, što Bachovom patentom. Sva je Dalmacija opasana mrežom smješnog sumnjičenja i špijunstva. Dalo bi se debelih knjiga napisati o onom što se je u ovo zadnjih šest mjeseci u Dalmaciji dogodilo i što se još događa. To stanje ne dade se dalje trpiti i mora se ukinuti.

Pogibelj rata je prošla. Tlapnja o Skadru je ostvarena. Viteški kralj Crnegore spasio je Europu, a osobito Austriju od velikih nesreća. Njemu mora biti harna Europa, a u prvom redu Austrija. Ako ikada austrijski državnici budu naučili biti harni i prama Slavenima, podignuti će kralju Nikoli spomenik na Ballplatzu, jer je on sam osujetio veliku diplomatsku ludost i sramotu, da oni ptedadu ključe Jadrana, a s njima našu trgovinu i pomorsku moć, u ruke Italije.

Predsjednik D.r Sylvester tri puta je preko ovog govora opomenuo zastupnika Biankinia, da svrši i da postavi upit. Pri gornjoj točki digne mu riec. Na to nastade zaglušna buka uz energične prosvjede sa strane slavenskih zastupnika, koji zahtjevahu, da Biankini svrši svoj govor.

Biankini je to i učinio, pozivljući predsjednika, da isposluje od ukupnog ministarstva odgovor na upit Dalmatinskih zastupnika dne 11 veljače o. g. Ali taj odgovor mora glasiti: a) sveudiljni otpust rezervista; b) ukinuće svih kazna udarenih od vojničkih i civilnih sudova radi balkanskih događaja; i c) ukinuće iznimnog stanja u Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni i Hercegovini i pritajane vojničke diktature u Dalmaciji. (Burno odobravanje).

U tom govoru najzanimivija je po nas ova stavka:

„Istina je, da smo mi Hrvati i Srbi na jugu već odavna *extra legem*, izvan zakona; ali što se danas onamo događa to je ipak nešto preveć i uprav po tursku! (Upadanja).
Mi južnoslavenski Macedonci imamo iznimno stanje u Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni i Hercegovini, a imamo sada faktično u Dalmaciji i okrabiljenu vojničku diktaturu (Čujte!), koja je mnogo opasnija od otvorenog absolutizma pod imenom iznimnog stanja.“

Bilješke.

Londonski „Times“ dobio je nekidan ove informacije o pitanju južnih Slavena:

„Osoba na visokom položaju, koja poznaje temeljito pitanje južnih Slavena, rekla nam je, nakon što je obišla slavenske provincije u Monarhiji: Nikad se nije nešto slična dogodilo u bečkoj politici glede ovih zemalja kao od prošlog novembra. Medju južnim Slavenima — a to sam siguran — nema više niti jednog austrofila; i ono što ih je bilo pred šest mjeseci, promijenilo je sada mnijenje. Medjutim — svršava dopisnik — trupe austro-ugarske ostaju i dalje mobilizirane. Zakon ratni (boga marsa) ostaje u potpunoj snazi u Herceg-Bosni, a apsolutizam vlada u Hrvatskoj i Dalmaciji; ako Monarhija misli u ovakovom duhu riješiti pitanje južnih Slavena, lako je razumljivo, kakvo će biti konačno riješenje.“

Austrijski krugovi izjavljuju, da ni sada, kao ni prije ne može biti govora o teritorijalnim kompenzacijama Crnojgori na štetu Albanije.

Otpušteno 50.000 rezervista. Svi vojnički „Korps-komando“ dobili su naredbu, po kojoj se otpušta 35.000 rezervista godišta 1909 i 1908 i 15.000 dopunidbene rezerve godišta 1910 i 1911. U Herceg-Bosni i Dalmaciji (a ovo je za nas najvažnije! Op. Ur.) nema za sada nikakvih otpuštanja vojnika.

„Times“ javlja, da su Bugari izgubili u ratu: 300 časnika mrtvih, 900 časnika ranjenih i bolesnih, 26.000 vojnika mrtvih i 60.000 vojnika ranjenih.

Bugarsko-rumunjski spor potpuno je izgledjen. Zaključeno je, da Rumunjskoj pripane Siliistrija, a Bugarska će zadržati sporno zemljište na obali Crnoga Mora.

Zapljene, premetačine i uhapšenja.

U subotu poslije podne izašao je drugi broj „Ujedinjenja“ organa jugoslavenske nacionalističke omladine. Ovaj broj bio je od vlasti zapljenjen, što je užurbalo sav aparat vlasti. Ko ljudi trkali su detektivu po gradu, pljeneci pojedine brojeve „Ujedinjenja“, ali su i tu bili slabe sreće, jer su ih malo našli. Na večer se sav službeni aparat dao na posao: komesar, pa kancelist, 2 oružnika i osam detektiva. Obavljene su premetačine u stanu sveučilištarca Jerka Čulića i odgovornog urednika Srećka Rožića. Prigodom premetačine u stanu Jerka Čulića uhapšen je trgovački pomoćnik Mandić. Drugo izdanje „Ujedinjenja“ nije moglo odmah izaći, jer je slog bio zapečaćen i jer nije bilo najavljeno što je zapljenjeno.

Djak A. Ujević i M. Bartulica koji su bili već pri izdanju prvog broja „Ujedinjenja“ uhapšeni, nijesu još pušteni na slobodu. Kod njih kao i kod još nekih nacionalističkih djaka provedene su najstrože premetačine.

U stranci prava došlo je u Zagrebu do otvorenog preloma sa frankovcima. D.r A. Horvat, D.r Frank i D.r Sachs i drugi provališe jučer prije podne u redakciju glavnog organa stranke prava „Hrvatska“, te brahijalnom silom navališe na glavnog urednika Peršića i urednika Šegvića i odstraniše ih izjavljujući, da je list njihovo vlasništvo, koji će od sada da zastupa program negdašnje čiste stranke prava. Frankovci izvedoše

PODLISTAK.

Kako se s nama upravlja.

(Svršetak).

Ovakav sistem, vlada kod nas u ovom „kulturnom“ vijeku.

Sad se eto napokon istrage, zatvori „veleizdajnički procesi“, pak i vješala spremaju našoj djeci: srpskoj, hrvatskoj i slovenačkoj, koja živu na slovenskom jugu.

Pada mi ovdje na pamet „Serenissima“ mletačka i hoću da provedem čitaoce duhom preko „mosta od uzdah“ u raskošan „palazzo ducale“ pre „zloglasni“ „consiglio“ stare mletačke „pravde“. Policiji i žbiri šabirahu — u ono vrijeme — „urotničke“ spise i anonimne tužbe, što ih je crna špijunska ruka krišom ubacivala u zjala škrinjā zloglasne sudnice. „Urotnici“ bivahu pohvatani, pred inkviziciju dovedeni, na torture stavljeni. Zapisnici se iskrivljivahu. Rasprava je brzo slijedila: Crni suci šabirahu se kroz tajne hodnike i zauzimahu odredjena im mjesta u „consigliu“, da na dani znak viknu: na smrt!... Obrane nije bilo, a nije je ni trebalo...

„Zlotvore“ su nakon osude odvlačili žbiri kroz mračne hodnike i zazidali u niske, vlažne ćelije bez svijetla i zraka... Onamo u dnu, u onom tiješnom, mračnom uglu visjela je sjekira giljotine — glav bi vrcnula, a topla mučenička krv šiknula kroz sasječene vratne žile i zlijebom se cijedila u mutnu vodu venecijanskog „ria“. Voda bi se zarumenila u krvi kano od stida...

„Ciceroni“ venecijanski pričaju nam tako — to im je zanat; putnici ih znatiželjno slušaju, a finale je svih tih priča dakako — patakun.

I kod nas žurnalistički „ciceroni“ pričaju o „zlotvorima“, „veleizdajnicima“ i vješalima — to im je zanat. „Očevi domovine“ naše vidi protiv tiraniji i progonima, a sve to i opet svršava — patakunom „za žrtve“.

Patakunima se kod nas otkupljuje čitavo rodoljublje. Inače sve stvari ostaju pri starom: „Radikali“ zastupnici pobiru svoje dnevnice i kad su u parlamentu — zijevaju. Općinska autonomija funkcionira i dalje — svijesno i neodvisno (!?) „Sokoli“, društva i glazbe paradiraju i dalje: zastave se viju a o malenoj Dalmaciji se i dalje pjeva: — *al' je dika vodu svom!*

ovo nasilno djelo izrabljujući odsutnost D.r. Mile Starčevića i Zagorca, koji su otputovali u Beč.

Rasprava protiv nacionalističkih omladinaca A. Ujević i M. Bartulici biti će pred splitskim sudom u dojučeršnji utorak. Braniti će ih zastupnik D.r. Smodlaka.

U Drnišu je pri općinskim izborima za III tijelo pobijedila furtivaška, fratarska grupa sa 21 glasom većine.

Iz mjesta.

Današnji „Naprednjak“ izlazi samo na dvije stranice radi blagdana i radi nečuvanih zapljena. Zadnji je broj pobijedio na sve tri stranice i bio je zaplijenjen malo časa nakon što je bio predan cenzuri, a zaplijenjeni su pojedini članci jednostavno od glave do pete, a tako i cijeli skoro podlistak — tako da iza naslova „Kako se s nama upravlja?“ dolazi na bijelom polju kao odgovor drž. cenzure, ona strašna značajna riječ, što nas ima 8 mjeseci redovito goni: riječ „Zaplijenjeno“.

Društvo za poljepšanje Šibenika,

čujemo, da namjerava graditi novi put na Vidakušu, kojim bi se moglo i kolima doći na tu staru tvrđavu, odakle se širi zbilja krasan pogled na grad i okolicu i na otoke. Gosp. kapetan Grubišić, koji je duša svega toga, te ulaže svu brigu, da se nešto u Šibeniku pristojnoga učini, traži i izmišlja sve, što bi moglo našem gradu podići cijenu i privlačivost. Naš je grad u pogledu zgodno uredjenih mjesta i pristupa k njima, gdje bi i građanin i stranac našao počitka i ugodnog boravka, sasvim zanemaren. Sve što se ima to je perivoj, koji općina još nije našla zgodnim da uredi prema našem skorašnjem pisanju.

Neg, htjedosmo govoriti o putu na Vidakušu, pak onda izrazujemo svoje mišljenje, da, kuda se misli put probiti, nije najzgodnije pogodjeno. Mi smo nazora, da bi se morao uzeti pravac s poljane na Bilića, pak oko kuća Živkovića ili više na lijevo, pak pomoću jednog ili dva zavoja svladati brijeg pod tvrđavom do na samu tvrđavu, a tad opet Vidakušu spojiti jednim putem sa tvrđom sv. Ivana uprav po hrbatu brijega ili koji metar niže hrbata prema gradu, da taj put bude mogao zimi biti lijepa i ugodna šetnja na suncu u zaklonici od vjetra. Tako bi

građani imali usred zime ugodnu šetnju van grada uz nasladu lijepog pogleda.

Društvo za poljepšanje grada preporučujemo pak osobito našu paklinu. Nju valja urediti i učiniti ju pomoću zgodnih puteva pristupnom šetnji. Nasad borova tamo je krasno uspio, a devedeset i devet od sto šibenčana nezna za ljepotu toga nasada, niti onaj okretni miris, kojim onaj borik diše osobito poslije zapada sunca i u prvi mrak. A šteta je ne htjeti il ne moći se nauživati tog borika i njegovih zamamnih mirisa.

Utopio se nenadno na kupanju realac Stevo Triva Jovanov. Sprovedu je učestvovalo mnogo građanstva, svi realci i sav profesorski zbor — razumije se osim katoličkog katekete. Pokojnik je bio pravoslavni. Tužnoj obitelji naše duboko saučestuje!

Memorandum. Znak vremena! Pored silnih žrtava, koji radi simpatija Balkanskih dogagajaja planduju s onu stranu visoke kapije pao je i žrtvom tuđih intriga mladi i čestiti srbin Uroš Dragišić iz Skradina.

Usprkos velikoj većini svjedoka, koji su najodlučnije opovrgavali djelo za koje je tužen, priznat je bio krivim po § 63 i 305 K. Z.

Obzirom na vremena u kojima živimo, kao i na jastrebovo oko detektiva, koji vre-

baju na naše ljude, ne vrijedi čuditi se na sve ovo, što se oko nas događa.

Urošu i njegovoj družini, kao i onim biti imajućim ne bila teška memla od kamena, koja će da ih bije mnogo više nego su zaslužili.

Protiv zapljenama našeg lista sistematskim i redovitim, a neopravdanim i bez svrhe odlučili smo (nakon osam mjeseci strpljenja) poduzeti — a dijelom smo već i poduzeli — najenergичnije korake putem pritužaba, interpelacija u parlamentu itd. e da naše c. k. cenzore sjetimo malo na temeljne državne zakone o slobodi štampe.

Naš urednik, koji je bio nekidan po mjesnom c. k. Sudu kažnjen na 20 Kr. globe radi prekršaja po § čl. VII. zak. 17./12. 1863. opet je pod istragom.

Darovaše Hrv. Muz. Društvu „Kolo“ da počaste uspomenu pokojnog Ante Mandića: Niko Marinković K. 5; Pio Terzanović K. 10. — Da počaste uspomenu pok. Carla Skotona: Krsto Strkalj, Polu K. 3. — Uprava najljepše zahvaljuje.

Dajem na znanje cjenj. Općinstvu, da u mojoj dobro poznatoj i odlikovanoj slastičarnici držim raznih vrstih sladoleda prve vrsti, kao što i opskrbljivam prema narudžbama raznim tortama u ledu.

Ante Tikulin, slastičar u Šibeniku.

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - Jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamaćuje sa 4¹/₂-5%, plaćajući sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaloha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

20-52

NE BOJI SE UTRAKMICE.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja svojim stovanim mušterijama i cijenjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovu staro mjesto, to jest gdje se je u srednje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sadk prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforće.

Sa veleštvojnem
FRANE CRLJENKO

Preuzima
novčane uloge

te ih ukamaćuje sa

4¹/₂ - 5%

na uložne knjižice.

Dionička glavnica
80 milijuna

Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.

Pričuvene zaklade
23 milijuna

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzojavni naslov:
„Živenstenská“

VIA NUOVA N.º 20.

Telefon:
N. 2157 — 1078

14-52

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Uloge u

TEKUĆEM
računu

ukamaćuje prema
sporazumu.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITICCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KANTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE, DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ PÓVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE, PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽREBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA — RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.

20-52